

SESIUNEA ȘTIINȚIFICĂ A MUZEULUI DE ARHEOLOGIE CONSTANȚA (16 — 18 OCTOMBRIE 1970)

Sedința festivă de deschidere a lucrărilor sesiunii a avut loc în sala de artă a Muzeului de arheologie, vineri 16 octombrie, ora 8.

Au fost prezenți reprezentanți ai organelor locale de partid și de stat, invitați din orașul Constanța și din țară, membrii colectivului științific al muzeului.

În prezidiul adunării au luat loc tovarășii: Gh. Crișovan, secretar al Comitetului județean P.C.R. Constanța, acad. Em. Condurachi, prof. univ. dr. doc. Nicolae Lascu, prof. univ. dr. doc. Radu Vulpe și prof. Adrian Rădulescu, directorul Muzeului de arheologie Constanța.

În cuvîntul de deschidere a lucrărilor sesiunii, tov. Gh. Crișovan, salută pe participanți, urînd succes lucrărilor sesiunii. În continuare, directorul Muzeului de arheologie, Adrian Rădulescu, prezintă darea de seamă: *Preocupări actuale ale arheologiei și muzeologiei dobrogene*.

În cadrul ședinței plenare sînt prezentate apoi cîteva comunicări:

— Prof. univ. dr. doc. N. Lascu, *Daos, Davos (Davus) — sclavi daci?*

— H. Daicoviciu, *Burebista și Dobrogea*.

— Prof. univ. dr. doc. R. Vulpe, *Scenele de pe columna traiană privind bă-tălia de la Adamclisi*.

— Acad. Em. Condurachi, *Problema unor basilici creștine de la Histria și Callatis*.

După o scurtă pauză, începînd de la ora 11, lucrările sesiunii au continuat pe secții.

La secția I: *Istoria comunei primitive și a începutului epocii feudale*, lucrările au fost conduse de prof. dr. doc. Vl. Dumitrescu și Sebastian Morintz, director adjunct al Institutului de arheologie.

S-au prezentat comunicările:

— M. Cîrciumaru, *Analiza polinică a stratului de locuire musteriană din peștera Cheia*.

— Gh. Lazarovici, *Difuziunea unor civilizații neolitice în regiunea Dunării de Jos*.

— Eugen Comșa, *Unele date privind legăturile dintre culturile neolitice din zona Dunării Inferioare cu cele din zona nord-pontică*.

În cadrul dezbaterilor privind comunicările susținute, pun întrebări și iau parte la discuții:

Eugen Comșa, care își exprimă satisfacția în legătură cu comunicarea tov. M. Cîrciumaru — una dintre primele lucrări de la noi din țară în care cercetarea sporo-polinică este legată direct de problemele arheologiei. Referitor la comunicarea tov. Gh. Lazarovici, recomandă ca la început să fie urmărită cercetarea pe zone mai limitate teritorial și cronologic, abia în faza finală urmărindu-se realizarea unei sinteze. În legătură cu pătrunderea purtătorilor culturii Starčevo IV spre

Muntenia — sînt foarte puține date; descoperirile aparținînd culturii Criș din Muntenia, nu pot fi legate încă de Starčevo. În legătură cu cultura Dudești, precizează că primele nivele ale acesteia se pot paraleliza cu fazele tîrzii ale culturii Criș. Consideră că nu ne mai poate satisface periodizarea de pînă acum a culturii Vinča, întrucît la noi neoliticul e mult mai bine cercetat decît în zona Vinča.

Ivan Ordentlich, întrebă dacă pentru zonele de mlaștini și dealuri din apropierea Oradei, este posibilă cercetarea sporopolinică, în așezările din epoca bronzului.

Petre Diaconu se alătură aprecierilor pozitive în legătură cu comunicarea tov. M. Cîrciumaru. Consideră că metoda de înmănunchere a datelor obținute pe baza cercetărilor sporo-polinice și arheologice poate da rezultate bune și pentru epoci istorice mai apropiate — poate și pentru mileniul I e.n.

Vl. Dumitrescu, exprimîndu-și satisfacția pentru comunicarea tov. M. Cîrciumaru, a arătat că rezultatele cercetărilor anterioare, întreprinse atît de tov. Cîrciumaru cît și de alți cercetători, sînt revelatorii.

În legătură cu comunicarea tov. Eugen Comșa, consideră că punctele de vedere exprimate de acesta sînt importante; originea neoliticului de la noi încă nu e lămurită și, împotriva aparențelor, se cunosc puține lucruri despre acesta.

În răspunsul său, tov. M. Cîrciumaru a precizat că pentru epocile mai apropiate — neolitic, epoca bronzului, sau și mai apropiate — clasică, feudalismul timpuriu, analizele sînt posibile, deoarece există și posibilități mai largi de comparație.

Eugenia Zaharia cere o serie de precizări în legătură cu aspectul culturii Criș, descoperit la Leț.

Lucian Roșu, consideră că elementele tardenoisienne din cultura Criș nu sînt locale, cum le consideră tov. Gh. Lazarovici, ci pătrunse aici; comunicarea va fi susceptibilă de ample discuții.

Lucrările Secției a II-a: *Sclavagism*, au fost conduse de acad. Em. Condu-rachi și D. Protase.

Au fost prezentate comunicările :

— Vl. Iliescu, *Expediția strategului Zopyrion la Dunărea de Jos*.

— M. Bucovală, M. Irimia, *Săpăturile de salvare de la Corbu, județul Constanța*,

— D. Protase, *A existat la daco-geți credința greco-romană despre obolul lui Charon ?*

— J. Winkler, *Perioada de emisie a monedelor geto-dacice și dreptul monetar la geto-daci*.

— Petre Aurelian, *Cucerirea cetăților vest-pontice de către Burebista*.

— C. Scorpan, *Unele aspecte controversate ale problemei continuității și romanizării în Dobrogea*.

Lucrările au continuat pe secții, între orele 16—20.

Sedința de comunicări a secției I: *Istoria comunei primitive și istoria epocii feudalismului timpuriu*, este condusă de către Eugen Comșa și Panait I. Panait. Sînt audiate comunicările :

— Sebastian Morintz-Niță Anghelescu, *O nouă cultură din epoca bronzului — cultura Coslogeni*.

— N. Harțuchi, *Un nou aspect de la sfîrșitul epocii bronzului la Dunărea de Jos*.

— Virgil Mihăilescu-Bîrliba, *Legăturile tracilor sud-dunăreni cu lumea geto-dacă pe baza descoperirilor monetare*.

— Simion Gavrilă, *Cultura traco-getică în lumina săpăturilor de la Enisala. Discuții*.

Vl. Dumitrescu pune întrebări asupra originilor culturii Coslogeni și asupra răspîndirii ei în Dobrogea.

N. Chidioșan se interesează de raportul dintre culturile Coslogeni, Tei și Monteoru, ca și de descoperirile aparținînd culturii Coslogeni, din Bulgaria. Consideră că este neconcludentă denumirea de cultură Coslogeni, aceasta fiind un

facies local, periferic al culturii Noua. Zonele periferice ale unei culturi sînt mai susceptibile la împrumuturi, în acest fel explicîndu-se aspectul deosebit al culturii Coslogeni față de cultura Noua propriu-zisă.

Eugen Comșa întreabă dacă cenușarele din cultura Coslogeni sînt locuințe ori grămezi de resturi menajere.

Eugenia Zaharia precizează că decorul de romburi și ghirlande din cultura Coslogeni poate fi pus în legătură cu cultura Monteoru. Nu există legături între Noua și Monteoru în forma vaselor, ci prin alte elemente. Consideră că cele două culturi — Noua și Coslogeni — sînt diferite.

Gh. Lazarovici atrage atenția asupra săbiei „cu cornițe” de la Medgidia.

M. Irimia arată importanța depozitelor de bronzuri de la Nicolae Bălcescu și Constanța, care prezintă în inventarul lor influențe răsăritene, caracteristice culturilor Sabatinovka și Noua.

În răspunsul său tov. Sebastian Morintz arată că e grea precizarea originii culturii Coslogeni. Se pare că întreaga Dobrogea a fost ocupată de purtătorii culturii Coslogeni. De asemenea, elemente ale acestei culturi au pătruns și în Bulgaria, dar materialele arheologice sînt încă inedite. Nu există încă un raport clar precizat stratigrafic între culturile Coslogeni, Tei și Monteoru, dar prima este paralelă parțial cu cultura Tei. În privința cenușarelor, ca și în cultura Noua, acestea reprezintă resturi de locuințe. Se precizează că Noua și Coslogeni nu sînt o singură cultură, mai ales că între ele este și un decalaj cronologic. Parțial, sînt contemporane, fără a se suprapune însă, cultura Coslogeni apropiindu-se mai mult de Sabatinovka decît de Noua.

În legătură cu comunicarea tov. N. Harțuchi, Eugenia Zaharia întreabă care este raportul între aspectul cultural nou Rîmniceleu și cultura Coslogeni. Răspunzînd, N. Harțuchi arată că deocamdată nu se poate observa nici o legătură între Rîmniceleu și Coslogeni, mai evidentă fiind legătura cu cultura Noua. Cronologic, aspectul Rîmniceleu este post-Coslogeni și ante-Babadag.

Octavian Iliescu, referindu-se la comunicarea tov. Virgil Mihăilescu-Bîrliba, arată că este urmarea unor preocupări mai vechi și meritorii. Aduce în discuție o serie de probleme legate de monedele originale ale lui Filip al V-lea și de imitațiile lor. De asemenea, discută locul de proveniență incert al unor monede.

VL. Dumitrescu, cere tov. Simion Gavrilă unele precizări în legătură cu încadrarea cronologică a necropolei prezentate, în raport cu cele cunoscute mai de mult, din nordul Dobrogei.

N. Harțuchi amintește mormintele de la Chiscani, în care sînt multe elemente analoge descoperirilor de la Enisala.

Lucrările de după amiază ale secției a II-a — *Slavagism*, au fost conduse de prof. Radu Vulpe și prof. Bucur Mitrea.

Au fost prezentate comunicările:

— Al. Suceveanu, *În legătură cu data anexării Dobrogei de către romani.*

— C. Pop, *Un monument funerar cu emblema Romei în Muzeul de arheologie Constanța.*

— R. Ocheșeanu, *Circulația antoninianului în Dobrogea între 270—294 e.n.*

— M. Munteanu, *Despre magistraturile sătești în Dobrogea romană (sec. I-III).*

— C. Atanasiu, *Descoperiri greco-romane la Pietroiu.*

— C. Ionomu, *Un depozit de opaițe descoperit la Constanța.*

Discuțiile purtate pe marginea comunicărilor au reliefat valoarea acestora. Tov. Suceveanu a susținut, în comunicarea prezentată, că procesul cuceririi romane a Dobrogei, inițiat în timpul lui Lucullus, reluat de Crassus prin anexarea definitivă a orașelor grecești și reconstituirea regatului odris este pregătit, în sens definitiv, de guvernatorul lui Nero, Plantius Silvanus Aelianus. Datorită acțiunilor acestuia, Vespasian, prin Rubrius Gallus, reușește să desăvîrșească procesul de constituirea a limes-ului dobrogean. Iar mai târziu, în vremea lui Traian, asistăm la definitivarea angrenare a Dobrogei în sistemul administrativ și fiscal al statului roman. La întrebarea dacă întîrzierea datei oficiale de anexare a Dobrogei nu implică și întîrzierea procesului de romanizare? — se poate răspunde: dimpotrivă, ea demonstrează îndelungata pregătire și temeinicia acestui proces, cu rezultate durabile timp de șapte secole. Bineînțeles, asupra procesului romanizării se cer efectuate observații mai circumspecte, ținîndu-se seama de două coordonate. Mai întîi diferența netă între cetățile grecești, anexate din vremea lui Crassus

și care se integraseră deci mai devreme în sistemul roman și interiorul teritoriului dobrogean, unde primele dovezi de viață romană datează de la sfârșitul secolului I e.n. În al doilea rând trebuie avut în vedere că datarea timpurie a procesului de romanizare, întemeiată pe gentiliciile purtate de coloniști romani nu este pre-remptorie.

Din comunicarea tov. M. Munteanu a reieșit că sistemul de organizare administrativă a așezărilor rurale în perioada secolelor I—III e.n., avea un caracter unitar, cu mici diferențe, care nu sînt de fapt decît diferite forme ale aceluiași sistem.

Sîmbătă 17 octombrie. Lucrările continuă pe secții.

Secția I — își începe ședința de comunicări sub conducerea unui prezidiu format din prof. Gh. Ștefan și prof. I. Barnea.

— R. Ciobanu, *Stăpînirea politică în Dobrogea de nord în sec. IX—X.*

— A. Aricescu, *Noi date despre cetatea de la Hirșova.*

— I. Barnea, *Sigilii bizantine inedite din nordul Dobrogei.*

— P. Diaconu, *Considerații în legătură cu mărcile de olar din Dobrogea.*

— Octavian Iliescu, *A stăpînit Dobrotici la Gurile Dunării?*

— St. D. Tănăsescu, *Dobrotici în evul mediu.*

— Panait I. Panait, *Vechimea așezărilor rurale medievale de pe brațul Borcei.*

— Secția a II-a — *Sclavagism* — și-a continuat lucrările sub conducerea acad. Em. Condurachi și prof. Radu Vulpe.

Comunicări :

— N. Angheliescu, *Figurine romane din lut ars de la Durostorum.*

— A. Rădulescu, C. Stavru, *Un sarcofag din sec. II, e.n. descoperit recent la Mangalia.*

— Al. Suceveanu, C. Scorpan, *Săpăturile din sectorul central al cetății Histria.*

— Gh. Poenaru-Bordea, *Considerații asupra monedelor descoperite în timpul săpăturilor în sectorul central-Histria.*

— C. Scorpan, *Sacidava în contextul stratigrafic al cercetărilor din anul 1969 și 1970.*

— M. Coja, *Observații asupra unor noi descoperiri din epoca romană la Histria.*

— M. Babeș, *Noi date despre continuitatea dacică în epoca romană.*

— R. Polrescu, *Tipuri de castre romane tîrzii în Dacia și Scythia Minor.*

— V. Culică, *Canabis Aeliis Legionis XI Claudiae.*

— Al. Rădulescu, M. Irimia, *Cuptoarele romane de la Păcuil lui Soare.*

Datorită numărului mare de comunicări prezentate, discuțiile se amînă pentru ședința plenară.

În după-amiaza aceleiași zile, începînd de la ora 15 și pînă la ora 19.30, participanții la sesiunea științifică a Muzeului de arheologie Constanța se deplasează la Adamclisi. Primul popas se face la monumentul Tropaeum Traiani, în fața căruia se poartă ample discuții, legate mai ales de posibilitățile de preservare și reconstituire a acestuia. Participă la discuții acad. Em. Condurachi, prof. Radu Vulpe, prof. I. Barnea, Adrian Rădulescu ș.a. În continuare, se vizitează cetatea. Aici, prof. I. Barnea prezintă săpăturile din sectorul de răsărit, iar R. Ocheșeanu pe cele din sectorul de sud.

Duminică, 18 octombrie, ultima zi a sesiunii. Dimineața, între orele 8—11, se face turul litoralului, cu punct terminus Mangalia, unde se vizitează Muzeul de arheologie Callatis.

La ora 11.30 are loc ședința plenară de închidere a lucrărilor sesiunii. Participanții la discuții (acad. Em. Condurachi, prof. R. Vulpe, prof. Gh. Ștefan, A. Rădulescu), au relevat succesul cercetărilor întreprinse de Muzeul de arheologie din Constanța și importanța lucrărilor sesiunii organizate.

Sesiunea s-a încheiat cu un *Cuvînt de închidere a lucrărilor*, rostit de lector univ. Robu Vladimir, președintele Comitetului județean pentru cultură și artă Constanța, care a felicitat pe toți participanții pentru interesantele comunicări prezentate la sesiune. Comunicările — conținînd fie prezentarea unor materiale arheologice nou descoperite, fie studii mai ample — au prilejuit cunoașterea mai îndeaproape a cercetărilor din domeniul istorico-arheologic și au contribuit la elucidarea unor importante probleme. Este un succes al mișcării muzeistice din țara noastră și pentru această reuniune științifică atît de fructuoasă se aduc felicitări organizatorilor.